

Mester és Tanítvány

Konzeruatiu pedagógiai folyóirat

27. szám, 2010. augusztus

CSALÁD ÉS IFJÚSÁG

Család és ifjúság

AZ IFJÚSÁG ÉS A CSALÁD BOLDOGSÁGÁNAK KULCSKÉRDÉSE A MAI MAGYARORSZÁGON¹

BALÁSHÁZY IMRE

A mai fiatalság világról alkotott elképzelései meglehetősen széles spektrumot ölelnek fel, tudományos, művészeti és etikai vonatkozásban egyaránt, azaz a kultúra mindhárom pillére körül. Ennek egy szeletéről, a természettudományos ismereteik szintjéről sokat beszélünk manapság, és ennek köszönhetően remélhetőleg előbb-utóbb érezhető javulás jelentkezik. Azzal azonban, hogy az általuk legfontosabbnak tartott párkapcsolataikat, majd családi kapcsolataikat helyesen, szépen és jól élhessék meg, valószínűleg nem foglalkozunk eleget. Pedig életük legtöbb öröme és keserősége közvetlen emberi kapcsolataikhoz kötődik. Az e téren felmerülő nehézségek életminőségüket erősen gyengíthetik, ami természetesen kihathat társadalmunk minden szintjére, így a gazdaságra, az emberek testi-lelki egészségére és a társadalmi fejlődésre is. Úgy tűnik, nem készítjük fel kellően a fiatalokat az életüket alapvetően befolyásoló, ösztönös boldogságukat elemeiben meghatározó, megfelelő nemi viselkedésformák, szemléletmódok, magatartási normák kialakítására. Ezen írás és a következő fejezetek a fiatalok világgképének azon szeletével foglalkozik, ami a nemiséghez, a párkapcsolatokhoz és a családhoz kapcsolódik. E cikk szerzője úgy véli, hogy ezeken a területeken található a legnagyobb különbség az embert szolgáló tan és a gyakorlat között és nem véletlenül, hanem éppen ennek következtében e területen szenved és sérül legtöbbet a mai fiatalság és az egész társadalom.

A fiatalok lelkiállapotára vonatkozó felmérések

Talán a felnőttek felelőtlenségére, de mindenesetre súlyos hibáira utalnak a Semmelweis Egyetem felmérései és következtetései, amelyek nagy veszélyekre mutatnak rá. Példaként idézem *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón* című könyvből Kopp Mária és Skrabski Árpád sorait: „A mai fiatalok között rendkívül gyakorivá váltak azok a személyiségzavarok, amelyekben az üresség, kiábrándultság, unalom és öncélú kockázatkeresés, a tartós kapcsolatok képességének hiánya az alapvető. A különféle személyiségzavarok a család mai működészavarának leggyakoribb, legragikusabb termékei. [...] Nincs az az atombomba, környezetszennyezés,

ami súlyosabb veszélyt jelentene az emberiség túlélése szempontjából. [...] Amíg a testi, lelki fejlődés feltételeinek megfelelő családba születő gyermek a leghatékonyabb befektetés a társadalom számára, ennek hiányában a megszülető gyermek, a legsúlyosabb hosszú távú kockázatot jelenti.” S a szerzőpáros a nem megfelelő házasságok nagy számának fő okát a házasságkép tisztázatlanságában látja. Ezenkívül „számos tanulmány igazolta, hogy a házások, szemben a nem-házásokkal, boldogabbak, elégedettebbek és egészségesebbek: morbiditási és mortalitási mutatóik jelentősen alacsonyabbak” (Balogh, 2006).

A 2008-ban alakult Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsa² országos reprezentatív felmérésének eredménye szerint hazánkban a mai embernél a legfontosabb érték a testi, szellemi és lelki egészség, valamint majdnem annyira fontos a család és a családi kapcsolatok. Ugyanezen felmérésben található, hogy „a szociális biztonság kérdései megoldhatatlannak látszanak egy olyan társadalomban, amelyben a család és a szolidaritás közösségi önszerveződéseinek megbecsülése alacsony szintű. A család, a család nyújtotta harmonikus élet, boldogság, gondoskodás elengedhetetlen feltétele az egyén teljességének. Mivel a családgazdaság képezi a nemzetgazdaság talapzatát, a család szerepének leértékelése egyszerre oka és következménye egy süllyedőben lévő társadalomnak. Ugyanakkor visszas a családot egyszerűen a gazdasági kérdések részeként kezelni, hiszen az alapjában véve a társadalmi értékek által meghatározott erkölcsi kérdés. Amennyiben a társadalom értékeinek kiegyensúlyozottsága megbomlik, és az anyagi javak megszerezhetősége kezd dominálni, úgy a család intézménye szükségszerűen leértékelődik. A jelenség okai összetettek: a köznevelésből hiányzik a család értéként való bemutatása és a családi életre nevelés; a bizonytalan és változó családtámogatási szabályozó környezet nem teszi lehetővé a hosszú távú kiszámíthatóságot; a házassági-családi karrierpályák vélt vagy valós módon szemben állnak a gyermekvállalással; a média nem a családi harmónia életmintázaikat népszerűsíti” (NFFT, 2009).

A rendszerváltozásnak nevezett időszak kezdetén jelentette be Ranschburg Jenő pszichológus, hogy hazánkban minden második gyermek veszélyeztetett. Harmonikusan működő családok nélkül morálisan megroppan, beteg lelkűvé, önzővé, jövőtlenné válik és elemeire hullik szét a társadalom. Azóta további romlás adatait rögzíti a statisztika, a veszély tehát nem baljós tendencia, hanem közvetlen napi gyakorlat – írja Miksa Lajos (2005).

Gondolatok a család definíciója körül

Sok mindent érthetünk a család szó alatt. Legáltalánosabban csoportként használjuk. A biológiában e kifejezés a fajok egy-egy csoportját jelenti. A család az embernél biológiai értelemben a szülők és gyermekeik egysége, függetlenül attól, hogy a szülők egymással házasságban élnek vagy sem. Ezen „egység” a mai világban

sajnos sokszor igen összetett. A legegyszerűbb közelítésben az így definiált család akkor jön létre, amikor egy pár első közös gyermeke megszületik. E család tagjai az anya, az apa, e gyermek és az esetleges féltestvérei, illetve a jövőben még csatlakozhatnak hozzá testvérek és féltestvérek. A fogadott és mostoha kapcsolatok nem tartoznak ide, hiszen biológiai síkról beszélünk. A szociológiai értelmezés emiatt lehet bonyolultabb, ennek részletezésétől itt eltekintünk.

Ha azt elemezzük, hogy mi a helyes, mi a jó, akkor az erkölcsi, jogi értelmezést érdemes alkalmazni. Amikor a család értékéről, fontosságáról, válságáról vagy védelméről beszélünk, akkor egy nő és egy férfi házasságán alapuló családra gondolunk. Ezen írásban mindig a család egy ilyen definícióját alkalmazzuk, azaz az erkölcsi és többnyire jogi értelemben vett családot, amelynek tagjai a feleség, a férj és ha vannak a gyermekek, akik lehetnek örökbefogadott gyermekek is.

Erkölcsi értelemben a család egy nő és egy férfi házassága révén létrejött szeretetközösség, amely később magába foglalja a születő és örökbefogadott gyermekeiket is. E meghatározás létszerűségét a következőkkel mutathatjuk be: az egyén erkölcsi felelőssége megfelelő időben elkötelezi őt a házasságra, e teljes elköteleződés után szabad lehetősége nyílik a házaspárnak a testi-lelki kiteljesedésre és így gyermekeik születésére. A házaspár szeretetközösségét érdemes megkülönböztetni minden más közösségtől és kapcsolattól, mert az minőségileg több mint bármely más emberi közösség és kapcsolat. Az ember kétneműsége a házasságban nyer értelmet, amiben együtt otthont teremtenek egymásnak és létrejön a szabad lehetősége az új emberi élet kialakulásának. Itt egy minőségileg új, az ember kiteljesedését adó egység jelenik meg, és ezt nevezük családnak. Ezen gondolatmenetnek fontos eleme, hogy a nemi kapcsolatot a házasságra korlátoztuk, hiszen – mint ahogy arra utalni fogunk – erkölcsösen ez másként nem is valósítható meg.

Ha a családot a házasságtól függetlenül definiáljuk (mint például a biológiai értelemben vett meghatározás vagy számos mai szociológiai megfogalmazás), akkor a családvédelem, a családtan, a családi életre nevelés könnyen értelmét vesztheti, mert ezzel szentesítenénk a szabad szerelmet, amiben eltűnik a család. Pontosan ezért fontos odafigyelni, hogy egy adott esetben, adott témában, milyen meghatározást használunk.

Visszatérve a család definíciójához: a családalapítás ideje a magyar nyelvben a házasságkötést jelenti, ami alapján logikusnak tűnik a családot úgy definiálni, melynek kialakulása a házasságkötéshez kapcsolódik. Emellett megemlítem a „gyermektelen családok” szóhasználatot is, amely szintén arra utal, hogy nyelvi kifejezésünkben maga a házaspár is alkothat családot. Mivel a család szó hallatán a legtöbb ember a házaspár és gyermekeik egységére gondol, így a köznapi értelemről eltérően fogalmazzunk, ha nem a házassághoz kapcsoljuk a családfogalmunkat (és ha nem a házasságkötéstől indítjuk a családot). Ezek szerint – minden

erkölcsi és jogi megfontolástól függetlenül – már csak a nyelvi megszokás miatt is, szükség van egy olyan családfogalomra, ami a házaspár és esetleges gyermekeik egységét jelenti.

A család válságának jelei

A család egyértelműen tapasztalható jelek szerint az úgynevezett fogyasztói társadalmakban, így hazánkban is nagy veszélynek van kitéve. Magyarországon szinte természetessé vált a házasság előtti nemi kapcsolat és együttélés, a gyerekek jelentős része házasságon kívül születik, gyakori a csonka család, a válás, az abortusz és a nemi betegségek. Elterjedt az önzés, a depresszió, a magány és a kitiszítottság. Egyre ritkább a meghitt, családias, vidám otthon, ahol a családtagok szeretik, segítik és tisztelik egymást. A mai „nyugati” társadalom talán legnagyobb betegsége ez. Az egyén ösztönös boldogsága, azaz a természet adta testi-lelki egészsége és életerege ettől csorbul leginkább. A fiatalok álma természetesen még mindig az, hogy jó családjuk legyen, ez mégis ritkán valósul meg. Úgy tűnik, az emberek ez irányú értéket képviselő természetes igényével, az ide vonatkozó okok feltárásával és a helyes irányok kidolgozásával, majd megvalósításával a mai civilizált országok vezetése nem foglalkozik eleget – sőt bizonyos jelek arra utalnak, hogy számos intézkedés és a média igen nagy területe egyenesen családellenes –, pedig a felmérések tanúsága szerint az egyén élete sikeresebb, kiegyensúlyozottabb és boldogabb lesz, ha családban gondolkodik, mint egyéb együttélési formákban. Ezenkívül – ami szintén igen jelentős tényező – a nemiség síkjánál maradván az ember jóval kevesebbet árt és többet ad társainak, ha családcentrikus életet él. Kevesebbet árthat, mert nemcsak a saját jövődjét, hanem a családja kialakulását és fennmaradását kockáztatja a szabad szerelemben élő, hanem mindazokét, akikkel nemi kapcsolatot tart fenn, sőt ezt a viselkedésmódot partnerei is továbbadhatják. Már csak emiatt sem mondhatjuk, hogy a kérdés „magánügy”. A családcentrikus életmód példájával, viszont igen hasznos segítséget nyújt környezetének.

A család válságának alapvető oka a szabad szerelem?

Érdeemes megvizsgálni azt a feltevést, miszerint a család válságát előidéző és jelenleg is fenntartó fő ok a házasságon kívüli, főképpen házasság előtti nemi kapcsolatok társadalmilag elfogadottá válása és elterjedése. Mindenesetre elgondolkodtató, hogy ha az ember házastársa a nemi kapcsolatok terén sem egyedüli a számára, akkor a házassági elköteleződésen kívül szinte semmilyen területen sem lesz az. Ez megnehezítheti a házasságot és így könnyen mesterkéltté, nyüggé válik a holtomiglan-holtodiglan tartó, egyetlen nemi társra irányuló elköteleződés és ezzel a család. Ugyanez másként fogalmazva: az életre szóló elhatározáson

kívül, létünk egyetlen lényeges területe, amiben egyedi szerepet kaphat a házastárs, az a nemiség. A házasság elsősorban a szexualitás síkján határozódik meg, mert elsődleges célja és értelme az ember kiteljesedése egészszé. Az ember nő és férfi és a nőiességnak és férfiasságnak csak a kettő viszonylatában van értelme. Egységük gyümölcse(i) a gyermek(ek). Ha bármelyik oldalon van még valaki, vagy vannak még valakik, akik ezen egységgé forrásban jelen voltak vagy vannak, az igen sok nehézséggel jár.

Érdemes itt megemlíteni Unwin angol antropológus *Szex és kultúra (Sex and Culture, 1934)* című művét, melyet Kuby *A nemek forradalma* című könyvében röviden összefoglal. Unwin Sigmund Freud azon téziséét vizsgálta antropológiai kutatásokkal, mely szerint a kultúra a szexuális ösztön kielégítéséről történő lemondás révén, ezen ösztön magasabb rendű célok felé irányítása által keletkezik. Kutatásaiban Unwin nyolcvan úgynevezett civilizálatlan társadalmat vizsgált meg, valamint a babiloniak, sumérok, athéniak, rómaiak és angolszászok magas fejlettségű kultúráit. Nagy vonalakban a következő eredményekre jutott: minél nagyobb a szexuális korlátozás, annál magasabb a társadalmi szint, minél kisebb ez a korlátozás, annál alacsonyabb a kulturális szint. E szabály alól nincs kivétel. Csak akkor beszélhetünk Isten iránti tiszteletről, ha egy társadalomban a nők megőrzik szüzességüket a házasságig. Ahol korlátlan házasság előtti szexuális szabadságot engedélyeznek, ott nem létezik sem az Isten, sem az ősök iránti tisztelet, hanem kizárólag természetimádat és állatkultusz. Unwin zoisztikus társadalmakról beszél. A zoon állatot jelent. A civilizált kultúrák azzal tűnnek ki, hogy a házasság előtti szüzesség mellett és az abszolút monogámia mellett is kitartanak. Az egyik lépcsőfokról a másikra való átmenet három nemzedéken át tart, azaz: ha egy társadalom három nemzedéken át teljes házasság előtti szexuális szabadságot engedélyez, akkor a legelső szintre süllyed. Unwin így fogalmaz: „A szexuális ösztönkielégítés korlátozását a kulturális fejlődés okának kell tekinteni” (Unwin, 1934, 317). Kuby így kérdez és fogalmaz: „Nem érdekes ez? Saját tapasztalatunk megerősíti ezeket az eredményeket. Mi kultúránk hanyatlási korszakát éljük. Ha az élet kultúráját akarjuk felépíteni, akkor – így mutat rá ez a kutatás – a palackból kiengedett szellemet, tudniillik a szexualitást újra vissza kell hozni a férfi és nő közötti házasságba, mert kizárólag ott szolgálhatja az ember tartós boldogságát.” Érdemes észrevenni, hogy a médiából sok esetben éppen ennek ellenkezőjét hallani, miszerint az elfojtott szexualitás frusztrálttá és beteggé tesz. Megjegyzem ilyen betegségről és frusztráltságról még csak a médiából értesültem, ilyenekkel nem találkoztam és szemtől szemben senkitől sem hallottam. Szerintem ez is leginkább a szabad szerelem elfogadhatóságát terjesztők egyik örülete és hazugsága. Megemlítem, hogy a történelemből ismert, miszerint voltak korok, amikor egyesek a testiséget, a szexualitást rossznak, bűnnek tartották. Ez nagyon helytelen, hiszen a szexualitás egy csodálatos érték, amivel megfelelően kell élni.

Tomka Ferenc *Biztos út* című könyvében rámutat, miszerint igen valószínű, hogy a szabad szerelem rontotta meg a házasságok tartósságát. Mint írja, ha a házasságok romlását jelző számokat táblázatban ábrázoljuk, akkor látszik, hogy amilyen mértékben előrehaladt a „szexuális forradalom” és vele párhuzamosan a „fogyasztói szemlélet”, illetve amilyen mértékben növekedni kezdtek a szexuális kapcsolatok a serdülőkorban, majd a házasság előtt, hasonló arányban nőtt évről évre a válások, a házasságon kívül született gyermekek száma, illetve egyre többen lettek, akik nem is mertek már házasságot kötni, és egyre csökkent a gyermekek születésének száma. Mindez oda vezetett, hogy mára az egész európai jellegű nyugati társadalom sérültségéről és elöregedéséről, azaz összeroppanásáról beszélhetünk, mely csak a bevándorlókkal tudja egyensúlyát tartani. A folyamatok pontos feltárása részletes felmérést igényel, de mindenesetre érdekesek ezek az összefüggések, melyeket Tárkányi Ákos (2008) részletesen elemez.

Magától értetődőnek tűnik, hogy ha társadalmilag elfogadottá tesszük a házasság előtti nemi kapcsolatot, akkor megnő az abortuszok, a nemi betegségek, a házasságon kívül születettek, a csonka családok, az öngyilkosok, a szerelmi csapásokban pszichésen megbetegedettek száma, a drogok fogyasztása, az alkoholizmus, a depresszió, a cinizmus, a kiábrándultság, az önzés, az önpusztítás, az élet értelmetlenségének érzése és csökken a házasságok, különösen a jó házasságok és harmonikus családok száma, valamint jóval későbbre tolódik a házasságkötés és fogy a népesség. Érzésem szerint e területeken többnyire drasztikus változásokról van szó, természetesen jó lenne mindezt mérni. Ugyanakkor érthetetlen, hogy miért támogatta és támogatja még mindig a szabad szerelmet a magát civilizáltnak nevező fogyasztói társadalom. A szerző szerint érdekes, hogy a kábítószer-fogyasztás ellen valamilyen szinten fellép ezen országok vezetése, azonban az ennél nagyságrendekkel veszélyesebb szabad szerelem ellen gyakorlatilag nem tesz semmit, sőt gyakran úgy tűnik, támogatja azt. A kábítószer és a szabad szerelem okozta károk összevetéséhez két gondolat: egyrészt nagyságrendekkel nagyobb a több nemi kapcsolattal rendelkezők száma a kábítószer kipróbálókénál, nem is beszélve a házasságig a nemi élettel nem várók és a kábítószer rendszeresen fogyasztók száma közötti hatalmas különbségről, másrészt a kábítószer-fogyasztásból teljesen ki lehet gyógyulni, viszont a társ korábbi kapcsolatainak emléke – különösen a nehéz helyzetekben – mindig zavaró maradhat úgy házasság előtt mint azt követően. Ezért, ha az első házasság előtti testi kapcsolatból később házasság lesz, akkor e korai kapcsolat hátránya ilyen téren nem jelentkezik és a házasság közel olyan vagy hasonlóan stabil lehet, mintha vártak volna az esküvőig.

Itt érdemes megemlíteni egy felmérés eredményét, mely szerint a középiskolások körülbelül fele (egyházi iskolákban 59%, állami iskolákban 46%) inkább lemondana a lottó ötös találatáról azért, hogy jövődő párjának ne legyen rajta kívül testi kapcsolata (Nagy, 2008), igaz ezen felmérésből az is kiderül, hogy ellentmondásos

válaszokat is szép számmal adnak a fiatalok. Mindenesetre rámutat arra az elhallgatott tényre, hogy a fiatalok számára igenis nagy érték a jövőendő hitvesük nemi tisztasága. Ez is egy terület, amit kutatni kellene.

Biztosan akadnak olyanok, akik nem hiszik, hogy a házasságon kívüli nemi élet, egyetlen paraméterként, ennyi mindent és ily erősen befolyásolhat, és azt gondolják, hogy ezek nagyon sok mindentől és nem csak a szexualitás megélésétől függnék. Válaszom, hogy természetesen sok mindentől függnék, de lesz amittől kis mértékben és lesz amittől erősen. Azt valószínűsítem, hogy ha két egypetéjű iker közül az egyik vár a házasságáig a nemi élettel, a másik meg kihasználja az adandó alkalmakat, akkor belőlük két meglehetősen különböző ember lesz az élet számtalan területén, messzemenően a nemi kapcsolatok síkján túl. Írható a fenténél sokkal hosszabb lista is. Aki ezt nem érzi, az kérem gondolja át az egészet még egyszer, de ha teheti készítsen felmérést belőle. Itt megemlítem a fentiekén kívül a promiszkuitásnak még egy hatását: tapasztalatom szerint, az olyan férfiak, akiknek sok partnerük van, lenézik a nőket, élvezeti eszközként tekintenek rájuk. Érthető és jogos, de ugyanakkor nagyon szomorú, hogy e jelenség következtében megindultak a női egyenjogúsági mozgalmak. Szomorú, hiszen az egyenjogúságnak – az ember természeténél fogva – mindig fenn kellene állnia.

A felelősség egyértelműen a felnőtt korosztályon, különösen a szakembereken és a politikai vezetésen van. A házasság és a család intézménye a kultúra eredménye. Varga Péter a *Spielhózní* című könyv szerzője egyenesen úgy fogalmaz, hogy a házasság az emberiség történelmének legnagyobb gondolata. Mindenesetre sokat kell rá készülni, hogy helyesen élhessük meg. A család állandó odafigyelést igényel, mert két alapító tagja mindegyikének harmóniában kell tartania és gondosan rangsorolnia kell környezetét és saját maga igényeit, érdekeit és feladatait rövid és hosszú távon egyaránt. Továbbá fejlődő emberi életet – jobb esetben életet – kell teljes felelősséggel úgy vezetnie, hogy a gyermek(ek) a kiegyensúlyozott emberi életre alkalmas(ak) legyen(ek). Ezenkívül és legfőképpen szereteten alapuló párkapcsolatban kell élnie hitvesével, amihez át kell látnia például az etika arany szabályát (ne tégy olyat másnak, amit magadnak sem kívánsz), a hűség szükségszerűségét és cselekedeteiben saját felelősségét. Még annak is hasznos mindezt tantárgyként is tanulnia, aki harmonikus és szeretettel vezetett családban nő fel, éppen úgy, ahogy egy magyar anyanyelvű családban felnőtt gyermeknek is szükséges az iskolában is tanulnia a magyar nyelvet. Ha a magyar szülők másnyelvű országban élnek és nem figyelnek oda a gyermekük nyelvi ismereteire, akkor már dőcögni fog a gyermek magyar tudása. Így van ez a házasságra készüléssel és a szexualitással is. Ráadásul mivel a mai magyar közfelfogás – főként közmédiáink, egyes „szakembereink” és politikai vezetőink felelőtlenége miatt – más nyelvet beszél, mint amit az egészséges családra való készülés jelent, ezért még a jó családi körülmények között felnőtt gyermek is nagy veszélyeknek van kitéve.

Két elgondolkodtató személyes tapasztalat a témakörben: (1) második gyermekünk születésekor a klinikán gratuláltak ahhoz, hogy van testvér is, aztán ahhoz is, hogy a testvér szülei is mi vagyunk, majd amikor megtudták, hogy egyikünk sem elvált azt a választ kaptuk, hogy sajnos az ilyen eset náluk már nagyon ritka. (2) Ausztriában töltöttünk egy évet, ahol az egyik lányunk első gimnáziumba járt. Pár hónap elteltével az osztályfőnök odament hozzá és azt mondta neki, hogy ő az egyetlen az osztályban, akinek a szülei együtt élnek, egyikük sem elvált és a testvére is édestestvére. Lányunk volt az osztályban az egyetlen külföldi és ezen iskola volt a nagyváros legelitebb gimnáziuma.

Mint láttuk a kutatók véleménye, hogy a jó családok gyarapodása alapvető fontosságú ahhoz, hogy a fiatalok közt tapasztalható személyiségzavarok szintje és mennyisége jelentősen csökkenjen, valamint megfogalmazták, hogy a család nyújtotta harmonikus élet elengedhetetlen feltétele az egyén teljességének és a társadalmi jólétnek. A fentiek alapján logikusnak tűnik, hogy a házasságon kívüli nemi kapcsolatok társadalmi szintű helyeslése és elterjedése elemeiben csorbítja a házasságok sikerét. Társadalmunk valószínűleg legnagyobb ellentmondása, hogy alig akad valaki, aki ezt szóvá tenné. Leginkább még egyházi írások említik, s az emberek egy része valószínűleg nem is érzékeli ezeket a károkat, sokan tudnak róla, de nem mernek vagy nem akarnak szólni, az utóbbiak egy része valamilyen érdekből nem nyilatkozik. Olyan ez, mintha az emberek tudnák, hogy a főút végén szakadék van, és mégsem szólónának.

A fogyasztói társadalom egyik legnagyobb hibája, hogy felerősödik az egyénben az önzés. „Fogyassz! Élvezd! Magaddal törődj!” Az önzés a párkapcsolatokban is előtör, az ember nemi társa élvezeti cikk lesz, amit – ha van elég pénze – el lehet dobni, le lehet cserélni. Azonban fordítva is igaz és minden bizonnyal ez az elsődleges, hogy a szabad szerelem generálja az önzést, hiszen elköteleződés nélkül bizonytalanságba kerül mindkét fél és kénytelenek mindent a maguk szemszögéből nézni. Úgy tűnik, hogy az egyetlen nemi társra való törekvés nélkül nem igazán jön létre testi-lelki egészségnek örvendő család, viszont testi- és lelki betegség annál inkább.

A fogyasztói társadalom megtévesztheti a szakembereket is?

Megdöböntő, hogy a médiában nyilatkozó különböző szakmák – pszichológusok, pedagógusok, szociológusok, jogászok, orvosok – képviselőinek legnagyobb része természetesnek és helyesnek tartja a házasságon kívüli nemi kapcsolatok legkülönbözőbb formáit. Évtizedekkel ezelőtt ilyen szakmai vélemény nem volt, mert hivatalosan mindenki elítélte a házasságon kívüli szexuális viszonyokat. Sigmund Freudra nem mondhatjuk, hogy csapnivaló pszichológus, pedig azt sem engedte feleségének, hogy olyan lánnyal barátkozzon, aki menyasszonyként odaadta magát vőlegényének. A természettudományokban ekkora horderejű változás nemigen képzelhető el ilyen rövid

idő alatt. Várjuk talán, hogy bejelentsék szakembereink, miszerint a Föld tisztítja a Holdat? A társadalomtudományok még ennyire kezdetlegesek lennének? Minden bizonytalansággal másról van szó. Egyre inkább hangot kapó vélemény, hogy a fogyasztói társadalom alapmozgásait meghatározó érdekeknek az szolgál rövid távon nagyobb haszonnal, ha szétzülnek és lehetőleg létre sem jönnek a harmonikus családok, mert így csökken a népesség és a kulturális színvonal, valamint kiszolgáltatottabbakká és irányíthatóbbakká válnak az emberek. Az utóbbi vélemény igazságtartalmától függetlenül a felismert rossz ellen természetesen fel kellene lépnie mindenkinek, aki a káros beidegződéseket, viselkedésformákat felismerte.

Amerikai szociológusok már évtizedekkel ezelőtt óvtak a fogyasztói tömegtársadalomtól. Rámutattak, hogy ebben visszaszorul a személy, a belső élet és az emberi kapcsolatok, nem marad más csak a „feltörekvés, reklám és szexualitás” (Tomka, 2010).

A legmegdöbbentőbb talán az, hogy vallásukat gyakorló – például keresztény – körökben is ugyancsak elterjedt a házasság előtti nemi kapcsolat gyakorlata, pedig tanításuk ezt erősen elítéli. Olyan ez mintha vegetáriánus körökben természetessé válna a húsevés.

Az is érdekes, hogy évről-évre számos családkonferenciát rendeznek a családok megerősítésének céljából. (Érzésem szerint ezek szervezői és résztvevői javarészt egyetértenek ezen írás mondanivalójával.) E szakmai találkozókra előjön a családok jobb anyagi támogatása, adójuk csökkentésének igénye, szélesebb parkolók tervezetése a kisgyerekes anyák számára, vagy a járdák akadálymentesítése, de fel sem merül, hogy a fiatalokat fel kellene készíteni a családi életre vagy hogy a szabad szerelem elterjedése a családok válságának alapvető oka. Mintha a késsel hadakozó gyermekeknek kötszert vennénk...

A magyar népesség fogyása ellen végre akadémiai szinten szervezkedik a társadalom. Úgy gondolom érdemes lenne a szabad szerelem kérdését alapos kutatásoknak alávetni, hiszen ha a házasságon kívüli nemi kapcsolatok elterjedése alapjaiban rengeti meg a harmonikus családok kialakulásának és fennmaradásának esélyét, akkor szinte egyértelmű, hogy a népesség fogyásában is elsődleges okként szerepel.

A teljes elköteleződés fontossága

Skrabski Árpád és Kopp Mária *A boldogságkeresés útjai és útvesztői a párkapcsolatokban* című könyvükben idézik az amerikai családterapeuta párt, Gay és Kathlyn Hendrickst, akik több ezer eset tanúságából arra a következtetésre jutottak, hogy a tartós házasság első titka a teljes elköteleződés. A *Család és életminőség* című tanulmányban Kopp és Skrabski kiemeli annak fontosságát, hogy a család tagjai mindig számíthatassanak egymásra. „Ez a család összetartó erejének alapja, ami a valódi szabadság élményét adja. E nélkül a bizonytalanság, a kétely kikezdi a legszebben induló kapcsolatokat is.” Mi a házasságkötés lényege? A választott és kinyilvánított elköteleződés. „A rítusoknak az

emberi társadalom szervezésében meghatározó szerepe van, nem véletlenül akkor válik orvossá valaki, amikor a diplomáját átnyújtják neki. A nők hihetetlenül kiszolgáltatottak a társadalmi szerződés nélküli, házasság által nem elismert együttélési formákban. A következő évszázadban minden más veszélennél nagyobb kockázat a személyiségzavarok, magatartászavarok általánossá válása a bizalom nélkül felnövő fiatalokban. Tehát amikor a család fontosságát kiemeljük, először is arra a természeti törvényre hivatkozunk, hogy a gyermeki személyiség fejlődéséhez szükség van a szerető környezetre, és a személyiség kiteljesedése szempontjából a legnagyobb védettséget a kölcsönös bizalomra épülő kapcsolat jelenti. Tévedés a modern világban az emberi kapcsolatok, mégpedig a tartós, bizalmon alapuló emberi kapcsolatok értékének relativizálása” (Kopp és Skrabski, 2006).

Ahhoz, hogy a fiatalok átérezzék a házasságkötés fontosságát sokat kell tanulniuk a tárgykörben. A jó házasság kialakulásához igen fontos, hogy mindkét fél eléggé intelligens és művelt legyen „házasságtanból”, azaz tudja és értse a házasság, a nemiség, a család leglényegesebb elemeit, mint például a feltétel nélküli szereteten alapuló teljes elköteleződést, a szexuális hűséget, a bizalmat, a szabadságot. Ezért is fontos a családi életre nevelés, különösen manapság, amikor számos gyermek és fiatal meg sem tapasztalhatja, milyen családban élni. Talán ez fontosabb szempont, mint amit az egyik híressé vált amerikai szexológus felsorolt a jó házasság kialakulásának kritériumaiként: azonos világnézet, közel azonos összértéknívó (szépség + okosság + műveltség...), közel azonos társadalmi háttér; és végül jó, ha megvan a szerelem. Ugyanis ez a négy feltétel hiába áll fenn, ha akár az egyik fél is nem tartja értéknek például a szexuális hűséget.

E területen érdekes helyzet alakult ki a magukat vallásosnak nevezők között. A 2001-es népszámlálási adatok alapján az ország háromnegyede (74,4%) mondta magát kereszténynek és az egyéb vallásúak száma 0,2%. A legtöbb világvallás igen nagy hangsúlyt fektet a család fontosságára és erősen elítéli a házasságon kívüli nemi kapcsolatokat. Ilyen a keresztény vallás is.³ Így nyugodtan mondható, hogy Magyarország lakosságának háromnegyede olyan világnézet mellett teszi le a voksát, amelyik határozottan és élesen elítéli a szabad szerelmet, azaz a házasságon kívüli nemi kapcsolatokat, és kiemelt figyelmet fordít a családra. Ezen a területen óriási eltérés van a gyakorlat és tanítás között. Az egyházaknak, különösen vezetőknek fontos lenne ezen elgondolkodnia, hiszen nagyon sokat tehetnének és igen nagy a felelősségük ez ügyben.

Család vagy szabad szerelem

A családok erősítése elemi érdeke az egyénnek és az államnak egyaránt. Tapasztaljuk, hogy a család válságban van. Számos szakember (mint rámutattunk Freud, Unwin, Kuby) úgy véli, hogy házasság és szabad szerelem együtt nem működik.

Szociológiai felmérések szerint azon pároknál, akik a nemi kapcsolattal vártak a házasságig, mindössze 2–5% a válási arány (Tomka, 2010). Tudjuk, hogy a szabad szerelem, ezen belül különösen a házasság előtti nemi kapcsolatok gyakorisága igen magas és a média legnagyobb része által megszólaltatott „szakemberek” természetesen veszik azt. Pedig könyvek és tanulmányok tucatjai beszélnek a szabad szerelem okozta károkról és a tiszta nemiség előnyeiről, viszont sajnálatos módon éppen ezek az írások nem, vagy csak kis mértékben kapnak teret a köz-médiában, így ezek az információk igen kevesekhez jutnak el. A fiatalok világgképének taglalása során éppen ezért érdemes e problémakörrel foglalkozni, hiszen óriási ellentmondások tárhatók fel, amelyeket, ha megoldunk, remélhetőleg jobb családok jönnek majd létre és a már meglevők stabilizálódnak, ami végül a fiatal-ság és az egész ország javát szolgálja.

Gondolatvezetésünket a fiatalok világgképével kezdtük, de oda jutottunk, hogy a fiatalok közt elterjedt személyiségzavarok, céltalanság, erőszak, önzés vagy önpusztítás szorosan összefügg a család válságával. A szerző sokakkal egyetemben úgy gondolja, hogy a család válsága a szabados nemi viselkedés egyenes következménye. Természetesen a fiatalok boldogulását a párkapcsolatok, a családalapítás és a család stabilitása síkján megannyi paraméter együttesen határozza meg, azt nem csupán a szabad szerelemhez való viszonyuk befolyásolja, de a nemiség megélésének jellemző módja mindenképp egy kulcskérdés.

Gyakori vélemény, miszerint „napjainkban már idejétmúlt a nemi életet a házasságra korlátozni, már túllépett ezen a világ, és ezt el kell fogadni”. Ezen gondolatmenet duplán hibás, hiszen egyrészt akkor tekinthetünk valamit elavultnak, ha van már nála jobb, itt meg éppen azt elemezzük, hogy rossz irányba tart a világ. A változás nem feltétlenül jelenti azt, hogy valami jobb lesz, elég, ha a történelem során bekövetkezett számos emberi pusztításra gondolunk... Másrészt helytelen csak úgy elfogadni, hogy a „világ változik”, hisz éppen az a dolgunk, hogy jobbá tegyük azt. Gyógyulni és javítani azért lehet, mert vannak javító mechanizmusok. Szerencsére – és ez a szép benne – tőlünk is függ, hogy pusztítunk vagy építünk.

Tudományos módszerre, esetleg új tudományágra van szükség

Száz évvel ezelőtt az ember környezete került nagy veszélybe, és megóvására létrehozták a környezetvédelem új tudományágát. Manapság a család került súlyos veszélybe, ezért a családvédelem tudományágának megteremtésére legalább akkora szükség van. A környezet szennyezése veszélyeztette az emberek életminőségét és a tudomány segített, mert egyértelműen bebizonyította, hogy védeni kell a környezetet, ha egészségesen akarunk élni. Manapság a család alapjának, a felelősségteljes és elkötelezett házasságkép kialakulásának hiánya és az ezzel járó, azt megelőző nemi szabadosság veszélyeztetik leginkább az emberek életminőségét.

Valószínű, hogy a tudomány egyértelműen be tudja bizonyítani, hogy védeni kell a családot, az egyén testi-lelki egészségének legfőbb letéteményesét.

A témakörre vonatkozó érvelésekben leginkább tudományos módszerre van szükség, amit többnyire minden fórum elfogad, hiszen egyetemes tapasztalatra épül és átgondolt, logikus érvelést alkalmaz – ettől lesz tudományos. Fontosabb érintett tudományágak: a filozófia, az etika, a szociológia, a pszichológia, az orvostudományok, a jog és reméljük előbb-utóbb a családvédelem. Ezért fontos a család, a házasság és a nemiség kérdésének széles körű tudományos kutatása, a témakör helyes irányvonalainak kijelölése, a káros folyamatok feltérképezése, ezek optimális csökkentésének, a hasznos folyamatok optimális növelésének kidolgozása, erősítése és az eredmények terjesztése – tehát e multidiszciplináris szakterületen tudományos kutatás, tanítás és ismeretterjesztés.

Több területen egyszerre kellene lépni: tudomány, oktatás, média, egyházak, politika, otthon

Hogy minél hatékonyabban segíthessük a harmonikus családok kialakulásának és megmaradásának ügyét, több területen párhuzamosan kellene országos szinten tevékenykedni. A legfontosabb területek talán a következők: tudomány, oktatás, média, egyházak, politika és az otthon. Az utóbbi kettő magyarázata: ahhoz, hogy országos szinten szakszerű előrelépés történjen a politikai vezetésnek is az ügy mellé kell állnia. Az otthon alatt pedig az értendő, hogy könyvek, füzetek, CD-k, DVD-k és különböző internetes oldalak szolgálhatnak a téma iránt érdeklődőket vagy eligazodni vágyókat.

Ahhoz, hogy ma Magyarországon az emberek életminősége lényegesen javulhasson, minden bizonnyal alapjaiban meg kell változtatni a társadalom nemi szabadosságot hirdető széles körben elfogadott álláspontját, az egyetlen nemi társra való törekvés széles körben elfogadott álláspontjára. (Meggyőződésem, hogy ennek megvalósulása az államadósság előteremtésénél/eltörlésénél jóval nagyobb hasznot hozna az országnak...)

A felsorolt hat fontos terület egyike: az oktatás. Hiszen a szerető szülők nem attól féltik leginkább a tinédzser lányaikát, hogy esetleg nem kapnak elég jó jegyet matematikából, történelemből, magyarból, hogy nem veszik fel őket az egyetemre, hanem attól, hogy a nemiség területén félresiklik az életük. Innentől pedig nem az a kérdés, hogy kell-e a *Családi életre nevelés* tantárgy az iskolában, hanem az, hogy mellette még milyen tárgyak jöjjenek szóba. Csodálkozunk, hogy gyermekeink nem akarnak megházasodni, hogy hol ezzel, hol azzal kívánnak együtt élni, hogy nem születik elég gyermek, hogy a vérségi kapcsolatok teljesen összekuszálódnak, hogy öncélúakká, életunttá és kiegészítővé válnak. Mennyire készítik fel otthonaik és iskoláink őket e területen? (A médiáról nem is beszélve.) Az iskola

tizenkét éve alatt nagy-nagy odafigyeléssel tanítjuk gyermekeinket a másodfokú egyenlet megoldására, Newton törvényeire, a mohácsi vész időpontjára, a mellékmondatok szerkezetére tárgyanként sok-sok száz órában. Azonban amire ezeknél jóval nagyobb szükségük lenne manapság, hogy kialakuljon bennük a feltétlen szándék a jóra (éthosz), hogy helyesen készüljenek jövőendő családalapításukra, azaz maguknak és másoknak minél kevesebbet ártsanak, valamint minél nagyobb boldogságban és az időszaknak megfelelően tudják megélni nemiségüket a várható házasságuk előtt és után egyaránt, arra legfeljebb az osztályfőnöki órákon kerül sor és ott is csak akkor, ha az osztályfőnök a család iránt elkötelezett. Lehet-e fontosabb, hogy gyermekünk jól tudja a ma főtárgyaknak nevezett tanegységek bármelyikét, annál, hogy majd sikerüljön boldog családot alapítania? Sőt azt hiszem, ha ma a családi életre nevelés lenne az egyik legfontosabb tárgy az iskolákban, akkor ez átlagosan nagyobb ösztönző lenne bármelyik szaktárgyra, mint az illető tárgy óraszámának emelése. Céltalan hajósnak nem kedvez a szél. Kiüresedett gyermeknek hiába mesélünk a *Szózat*, a Niagara vagy a DNS molekula szépségeiről.

Meglevő családellenes hatások

Gyermekeink és fiataljaink a nemiség és a párkapcsolat területén sok család- és tudományellenes, logikátlan és káros hatásnak vannak kitéve. Mintha a tévéből, a rádióból, az újságból, a szomszédtól és sokszor a baráttól meg a szülőtől is, azt hallaná a számtant tanuló gyermek, hogy kétszer kettő az ötszázhuszonöt és csak keveseknek sügnék meg pironkodva és titokban, hogy valójában négy. Ma Magyarországon a hivatalos fórumok nagy számban adnak rossz példát és vallanak rossz elveket a nemiség alapjait illetően. Azonban a józan ész és valamennyi az embert tisztelő nevesebb tan, és természetesen a szakszerűen végzett felmérések is egyértelműen igazolják, hogy a tiszta nemiséget és a családot védő családi életre nevelés testben és lélekben egészségesebbé teszi az egyént, a közösséget és a nemzetet.

Vannak, akik ellenzik a családi életre nevelés nemzeti tantervbe való egységes és kötelező bevezetését. Különböző érvek hangzanak el ellene: (1) ez nem tudomány, itt nem lehet egységes álláspontot képviselni, (2) ez diktatórikus lépés lenne, hiszen csak az egyénre tartozik, hogy mit tart helyesnek és mit nem, még az Európai Unió is tiltakozna ellene, (3) a diákok már így is túlterheltek... Válaszaim ezen érvek ellen, sorban: (1) a tudomány igenis rengeteget tud tenni e területen, hasonlóan, mint a környezet- vagy az egészségvédelem a maguk területein. Szerfelett sokoldalú kérdéskörrel van szó, éppen ezért számos tudományág kutathat itt, ilyen például a filozófia, az etika, a szociológia, a pszichológia, az orvostudomány, a jogtudomány vagy a reméljük előbb-utóbb megszülető családvédelem (ami egyelőre szociális családgondozást jelent, de a mai fogyasztói társadalomban ennél sokkal elementárisabb és szélesebb spektrumú tudomány igényéről van szó. A környezetvédelem sem

csupán növény- vagy állatvédelmet jelent, hanem az ember egész környezetének védelmét.) (2) Eppen azt nevezhetném diktatúrának, ami most folyik Magyarországon és a fogyasztói társadalmakban. Ugyanis az emberek zöme szeretne boldog, harmonikus családban élni, ráadásul a lakosság háromnegyede egy olyan eszmerendszer mellé teszi le a nevét (kereszténység, zsidó vallás, iszlám, hinduizmus, Krisna tanai), ami a lehangsúlyosabban ellenez minden házasságon kívüli nemi kapcsolatot. Talán mondhatjuk, hogy e területen a közmédia és az azt működtető rendszer – testi-lelki egészségiünket megnyomorító, az öngyilkosságok és abortuszok miatt sok esetben halálos – diktatúrájában élünk, és általában ezt észre sem vesszük. Az egyén és a család szenved miatta, de azt hiszi, hogy csak a saját vagy a társa hibájából következett be mindez. Azonban a fogyasztói társadalom térhódítása előtt a szakemberek látták, a közvélemény tudta, hogy hogyan vezessük fiataljaink és saját életünket, hogy boldog család vegyen minket körül. Kegyetlen érdekek hálójába kerültünk. Azonban tekintsünk most mindettől el. Miért lenne diktatórikus lépés bevezetni iskolai keretek között a családi életre nevelés tárgyát? Hiszen nyilván úgy történne – csak úgy lenne helyes –, hogy az senkinek se bántsa meggyőződését. Számptalan nehézség merül itt fel, ezekkel és megoldásukkal foglalkozni kell. Annyit azonban érdemes már itt megjegyezni, hogy a magyar alkotmány igenis családbarát, mert más az, amit megenged, például abortusz, és más az, amit helyesel, például a család széles körű támogatása. Az alkotmányban elismert, sőt kiemelten védett intézmények tiszteletére és helyes gyakorlatára (mint például a család) az iskola nem csak hogy nevelhet, de nevelni köteles. Így mondhatjuk tehát, hogy alkotmányos kötelesség a fiatalok családi életre nevelése. (Hozzáteszem: Miksa Lajos is megemlíti, hogy a család szétrombolása a diktatúrák érdeke.) (3) Az, hogy a diákok túlterheltek, illetve, hogy annyi minden mást is lehetne tanítani félrevezető érvelés. Ugyanis a tantárgyak számát és mennyiségét illetően nyilván akkor helyes az oktatási rendszer, ha az meghatároz egy ideális óraszámot, majd ettől szinte függetlenül felsorakoztatja, hogy mi mindent lenne érdemes tanítani, majd ezeket fontossági sorrendbe teszi és ami belefér az óraszámba az tanítandó, ami nem, az elmarad. Újra hangsúlyozom: a jelen magyar helyzetben az lehet a kérdés, hogy még melyik tantárgyat vegyünk fel a családi életre nevelés mellé, ha a gyermekeink és jövőző családjaik vagy az ország érdekét nézzük.

A gyerekek és diákok egyre nagyobb részének nem adatik meg, hogy jó családi körülmények között nőjön fel. Ezért a családi életre való felkészítést az iskolának és persze a médiának fel kellene vállalnia. Ha majd sikerül jelentős eredményeket elérni e területen, akkor majd újra lehet gondolni a családi életre nevelés iskolai szerepét. Elhagyni azonban, akkor sem lenne célszerű, mert van, amit az iskola jobban el tud magyarázni, jobban meg tud tanítani, mint az otthon. A családi életre nevelés nyilvánvalóan nem szexuális felvilágosítást jelent, hanem vezetni a fiatalot a nemiség és az emberi kapcsolatok területén arra, hogy majd boldog családja

lehesen, neki is és környezetének is, és így ne csak a sajátját, de más életét se töltsön teletlen nemi kapcsolatokkal. Megjegyzem, hogy néhány iskolában valamilyen formában már folyik családi életre nevelés.

A tiszta nemiség nagy érték, mégsem élünk vele

A házasságon kívüli nemi élet számtalan bonyodalommal járhat, és mint a tapasztalat is mutatja (lásd például Unwin, 1934; Kuby, 2008; Tomka, 2010) gyökereinél torpedózza meg a családot. Most nézzük meg, hogy mit mondanak azok, akik szerint megéri nemileg tisztán élni, azaz miért csak házasságban helyes a szexuális élet? Szerintük igen hosszan lehet sorolni az okokat, hogy miért érdemes várni a nemi kapcsolatok megkezdésével a házasságig, és miért érdemes megházasodni a nemi élet megkezdése előtt (például a vallás tanításai, a negatív társadalmi tendenciák elkerülése, a család válsága és egyéni tragédiák sokasága). Ezen írás nem erre készült, itt csak egy alapvető érvet említek, mely szerint a házasságon kívüli nemi kapcsolat felelőtlen és erkölcstelen, mert sem a jelenlegi társam jövődő házasságát, sem az én jövődő házasságomat nem áthatom alá korábbi nemi kapcsolattal vagy kapcsolatokkal. Ugyanis, ha megkérdeznék a majdani vőlegényemet vagy menyasszonyomat, hogy mennyit ér neki, hogy testileg vártam rá, biztos, hogy azt mondja, igen sokat. Ez különösen akkor jelenik meg nagy értéként, ha legalább az egyik fél még tiszta, és ha a házasságot holtomiglan-holtodiglan gondolják a felek. Tehát éppen azon emberek eseteiben, akik az egészséges, a jó, a követendő úton járnak. Hogy a tisztaság érték, az érthető, hiszen a tisztaság hiánya esetén egy alapvető igény sérül, mégpedig az, hogy a nemiség terén egyetlenek legyenek a hitvesek egymásnak. Egész más tudattal él az a pár, ahol voltak előző aférok. Ott előjöhethet egy régi kapcsolat, egy új is könnyebben alakul ki, és mindig ott a ki nem törölhető tény, hogy én nem az egyetlen, főként nem az első vagyok számára. E tényről a mai világ nem szeret beszélni, pedig igen fontos lenne. Az hogy a tisztaság ilyen nagy értéként jelenik meg a házassalándók szemében, az már egyedül elég indok lenne arra, hogy csak nemileg tisztán éljen az ember. Az más kérdés, hogy az embernek illik megbocsátania, különösen, ha az a másik múltjára vonatkozik. Egyáltalán nem biztos, hogy az egyén felelős a múltja idevonatkozó eseményeiért. Ezenkívül, ami igazán fontos, az a jelen és a jövő.

Még néhány gondolat...

Társadalmunk talán legalapvetőbb hibája, hogy nem védi meg fiataljainkat a nemiség területén rájuk leselkedő (látszólag) erőszakmentes veszélyektől. Mint korábban röviden vázoltuk, az eredmény e feltevést igazolja is. Ezért véleményem szerint a társadalomnak minél hamarabb „mozdulnia” kellene: (1) a politikai

vezetésnek a téma mellé kellene állnia, (2) a médiában gyakorlatilag 100%-os fordulatot kellene elérni, (3) jelentős kutatásokat kellene folytatni, (4) be kellene vezetni a megfelelő értékrendet képviselő családi életre nevelést az iskolákban, (5) fel kellene hívni az egyházak figyelmét az ellentmondásokra és segíteni kellene őket a megoldás megtalálásában, (6) anyagokat kellene készíteni az otthonok részére, amelyek segíthetnék az egyént a témán belüli eligazodásban.

A jelenlegi fogyasztói társadalom egyik legkegyetlenebb vonása, hogy nem a szeretetre, hanem az élvezetre és a pénzre alapozza a szexualitást. Ez ellen fel kellene lépni! II. János Pál pápa (1995) korunkat a „halál civilizációjának” nevezi, s vele szemben meghirdeti „az élet és a szeretet civilizációját”. Mint írja, az „élet új kultúrája” mindannyiunktól azt a bátorságot kívánja, hogy egy új életstílust öltünk magunkra, mely abban mutatkozik meg, hogy a konkrét döntések alapja az értékek helyes ismerete legyen. A lét elsőbbsége a birtoklással és a személy elsőbbsége a dolgokkal szemben valósuljon meg.

Az egyházi iskolák számára hasznos lehet II. János Pál pápa következő kijelentése: „A fiatalok vallási oktatását az alkalmas időben és az igényeknek megfelelően nyújtott, házastársi életre szóló felkészítésnek kell kiegészítenie” (Czuporné, 2005). Egyházi iskolákban a heti két hittanóra egyike foglalkozhatna e tárgyakkal (az állami családi életre neveléshez képest többletként), hiszen a család az egyházak számára is kiemelten fontos érték. Még egyszer megemlítem, hogy a legnagyobb és egyben az emberi életre nézve legfontosabb különbség a megélt gyakorlat és az egyházi tanítás között messzemenően a nemi tisztaság témakörében található, tehát úgy tűnik, hogy a jelenlegi egyházi oktatás e területen ugyancsak nem elég hatékony.

„A *Nemzeti alaptanterv* kiemeli a családi életre nevelés kötelezettségét a közoktatási intézményekben. Ez azonban még nem működik hazánkban” (Farkas, 2005).

„A családi életre nevelés beépítése az általános és középiskolai tantervbe sürgető feladat” (Czuporné, 2005).

Zlinszky János volt alkotmánybíró néhány, a témához tartozó gondolata (2005): A Magyar Alkotmány védi a házasság és a család intézményét (Alk. 15. §), különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit (Alk. 16. §). Érték az Alkotmány számára a házasság, mint a férfi és nő törvényes formában megkötött, életre szóló kapcsolata és érték a család. A gyermeknek testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szüksége van a család védelmére és gondoskodására, e jogát az Alkotmány védi (Alk. 67. §).

Megemlítem, hogy az ENSZ Közgyűlésén (1948) kihirdetett és elfogadott *Emberi jogok egyetemes nyilatkozatának* 16. cikke szerint a férfi és a nő házasságán alapuló család a társadalom természetes és alapvető alkotó eleme, és joga van a társadalom, valamint az állam védelmére.

„Ha a szexuális szabadság átjárja a társadalom éltető egységét a családot, maga a társadalom hal ki önnön felelőtlensége miatt. [...] A házasság és a család

fogalmainak különválasztása az egy roppant veszélyes jogi gyakorlat. [...] Elköteleződés, felelősségvállalás és hűség nélkül nincs család, bármekkora is az anyagi támogatás” (Birher Nándor, 2002).

Az, aki a házasságon kívüli nemi kapcsolatot nem tartja helytelennek, az nem értette meg sem az emberi kultúra egyik legfőbb értékének, a házasságnak a lényegét, sem az etika arany szabályát. Minden bizonnyal azért nem, mert nem tanították meg rá.

A próbaházasságról annyit, hogy kipróbálni csak azt lehet, ami nem változik a kísérlet alatt. Egy acélrúd szakítószilárdságát kipróbálhatjuk, de értékét csak azután fogjuk megtudni, miután elszakadt. Akkor lehetne kipróbálni a házasságot, ha utána minden visszacsinálható lenne, de ez messzemenően nem így van.

Az utóbbi évtizedekben a házasságkötés átlagos ideje későbbre a nemi érés meg korábbra tolódott. Így növekedett az a rés, amikor a fiataloknak biológiai igénye lenne, de etikus módja még nincs a nemi életre. Vizsgálni kellene e nehézség nem káros megoldásait. Annyi bizonyosan mondható, hogy a szabad szerelem jelentős csökkenése a házasság átlagos korának jelentős csökkenését vonná maga után és optimálisan megoldaná a népesedés veszteségének kérdését.

A dohányzás betiltását zárt nyilvános helyeken pár évvel ezelőtt kezdte sürgetni az EU. Írországból 2004-ben tiltották be, és olvasható, hogy azóta már egészségesebbek is az írek. A dohányzás káros hatásait 10%-ban a nemdohányzóknak kellett elszenvednie. A szabad szerelem minden bizonnyal jóval nagyobb károkat okoz, mint a dohányzás. A szülők legnagyobb része félti tőle gyermekeit, de a reklámok, a média és a félrevezetett közvélemény miatt nem tudják megvédeni őket. Alkotmányunk alapján az állam köteles lenne e védelem biztosítására, hiszen a házasságot és a családot kiemelten kezeli. A társadalom rendjét úgy kell alakítani, hogy ne támadja, fenyegetse, hanem segítse, óvja a házasságot, ezt parancsolja az Alkotmány. Itt az ideje, hogy minderre felfigyeljünk.

„A jó és a rossz közötti különbségtétel minden más különbségtételt megelőző életünkben. Amíg ez nincs így, addig a gonosszal szövetséges kényelmeset és könnyebbet fogjuk választani a jóval szövetséges fáradsággal és a kihívással szemben. Megtanítani e különbségtétel elsőségére az emberiséget, ez a bibliai üzenet lényege” (Gábor, 2005).

JEGYZET

¹ Köszönetnyilvánítás: a kutatást az OMFB-00701/2009 projekt támogatta.

² Ezt az akkori kormány hozta létre 32 szervezet vezetőiből.

³ Megemlítem, hogy van néhány magát kereszténynek nevező kisebb csoport, akik nem ítélik el a házasságon kívüli nemi viszonyt, de a keresztényeken belül – úgy a teljes, mint a magyarországi közösségekben – tagjaik száma rendkívül elenyésző.

IRODALOM

- BALOGH Piroska, *Házasság és életminőség: házasság, házastársi stressz, válás = A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*, szerk. KOPP Mária, KOVÁCS Mónika Erika, Bp., Semmelweis Kiadó, 2006, 233–244.
- BIRHER Nándor, *A család az emberi jogok tükrében*, „Karitás a boldogabb családokért”, Nemzetközi tudományos konferencia, Veszprém, 2002. szeptember 5–6, Veszprém 2002.
- CZUPORNÉ HETÉNYI Rita, *Családi életre nevelés a celldömölki Szent Benedek Katolikus Általános Iskolában*, Mester és Tanítvány, 2005/7, 131–134.
- FARKAS Péter, *A család ajándék és hivatás, az emberiség reménye*, Mester és Tanítvány, 2005/7, 36–41.
- GÁBOR Bálint József, *Quo vadis, iskola? Quo vadis, iskolafenntartó társadalom?*, Mester és Tanítvány, 2005/7, 8–21.
- KOPP Mária, SKRABSKI Árpád, *A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja = A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*, szerk. KOPP Mária, KOVÁCS Mónika Erika, Bp., Semmelweis Kiadó, 2006, 220–232.
- II. János Pál, *Evangelium vitae Róma*, Bp., Szent István Társulat, 1995.
- Gabriele KUBY, *A nemek forradalma*, Kairosz Kiadó, 2008, 1–240.
- MIKSA Lajos, *Családi életre nevelés. Szexualitika serdülőknél és fiataloknak*, Mester és Tanítvány, 2005/7, 60–72.
- NAGY Beáta, *Középiszkolások szemlélete a nemiségről*, Szakdolgozat, Egri Hittudományi Főiskola, Vác, 2008, 1–49.
- Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsa, NFFT Jövőkereső, 2009/augusztus, 1–93. (http://www.foodlawment.hu/downloads/jovokereso_a_nemzeti_fenntarthato_fejlodes_tanacs_jelentese.pdf)
- SKRABSKI Árpád, KOPP Mária, *A boldogságheresés útjai és útvesztői a párkapcsolatokban*, Vác, Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, 2009, 1–167.
- TÁRKÁNYI Ákos, *A második demográfiai átmenet néhány főbb tényezője a fejlett világban és Magyarországon*, Demográfia, 2008/4, 406–440.
- TOMKA Ferenc, *Biztos út*, Bp., Szent István Társulat, 2010, 1–174.
- Joseph Daniel UNWIN, *Sex and Culture*, London, Oxford University Press, 1934, 1–617.
- VARGA Péter, *Spielhózní*, Bp., Zászlónk Stúdió, 2002, 1–352.
- ZLINSZKY János, *Az alkotmány értéktartalma és a mai politika = A Szent István Tudományos Akadémia Székfoglaló Előadásai (11)*, szerk. STIRLING János, Bp., 2005, 1–72.

